

EXPERTISECENTRUM

**Omgaan
met
Verlies**

B O N U S M A T E R I A A L

e - l e a r n i n g

R O U W I N H E T B A S I S O N D E R W I J S

**In dit document vind je aanvullende behulpzame informatie,
zoals voorbeeldbrieven en -draaiboeken,
ter ondersteuning bij rouw in het basisonderwijs**

INHOUDSOPGAVE

	Pag.
◇ Algemeen	3
◇ <u>Voorbeeldbrieven mbt ernstige ziekte / overlijden kind</u>	
1 Brief van een kinderdagverblijf aan ouders bij het overlijden van een kindje	4
2 Brief van een kinderdagverblijf aan ouders na het overlijden van een kindje op de opvang zelf	5
3 Brief van een kinderdagverblijf aan ouders na het overlijden van een kindje op een collega-kinderdagverblijf	6
4 Brief <u>aan</u> ouders over een ernstig zieke leerling	7
5 Brief <u>van</u> ouders over ernstig zieke zoon/dochter, aan de ouders van de andere leerlingen	8
6 Brief van een basisschool na de tragische dood van een van de leerlingen	9
◇ <u>Voorbeeldbrieven mbt vertrek / overlijden leraren</u>	
7 Brief van een basisschool bij afscheid van een leerkracht na een bewogen jaar	10
8 Brief van een basisschool aan ouders bij plotseling overlijden van een leerkracht	11
9 Brief van een basisschool om ouders op de hoogte te stellen van de wijze van afscheid nemen van een leerkracht	12
10 Brief van een basisschool aan ouders na het overlijden (zelfdoding) van een leerkracht	13
11 Brief van een basisschool aan ouders over nazorg na het overlijden (zelfdoding) van een leerkracht	14
12 Voorbeeld website informatie over regelingen rond de uitvaart na het overlijden van een leerkracht	15
◇ <u>Voorbeeld nieuwsbrieven op de website</u>	
13 Nieuwsbrief op de website van een basisschool na overlijden van een leerling	16
14 Nieuwsbrief op de website van een basisschool na overlijden van een leerling, ouderavond thema 'Rouw'	17
15 Nieuwsbrief op de website van een basisschool na overlijden van een leerling, extra bericht	18
◇ <u>Voorbeeld draaiboek / calamiteiten checklists</u>	
16 Checklist/draaiboek voor het onderwijs bij overlijden	19 t/m 24
17 Draaiboek voor het onderwijs bij een zelfdoding	25 t/m 30
18 Draaiboek voor het onderwijs bij een zelfdoding van een personeels- of gezinslid	31 t/m 32

Algemeen

De volgende punten zijn zinvol om in een gesprek met de ouders aan de orde te stellen.

- ◇ Welke informatie hebben de ouders van de arts gekregen en hoe gaan ze hiermee om?
- ◇ Daarbij kunnen ouders afspreken hoe de school met de (vertrouwelijke) informatie dient om te gaan en kunnen ze inzicht geven in de belevingswereld van het gezin.
- ◇ Wat hebben arts en/of ouders aan de zieke leerling verteld?
- ◇ In hoeverre mag er op school met de leerling over gecommuniceerd worden? Soms kunnen kinderen vragen stellen aan hun leerkracht die ze thuis niet stellen om hun ouders niet te belasten. *‘Juf gaan er ook wel eens kinderen van tien dood? En kinderen van twaalf jaar’*
- ◇ Wat weten broers en zussen van de zieke leerling en hoe gaan zij hiermee om?
- ◇ Wat mag er aan het schoolteam worden verteld?
- ◇ Wat mag er aan klasgenoten, andere leerlingen en hun ouders worden verteld?
- ◇ Soms willen ouders niet dat andere leerlingen weet hebben van de ernst van de situatie. Voor school is het echter van belang om daar open over te zijn op het moment dat het nodig is. Anders gaan speculaties een eigen leven leiden, wordt de werkelijkheid uitvergroot of vervormd en lijdt het vertrouwen dat kinderen in volwassenen hebben er onder. Daarom is het belangrijk om met ouders op één lijn te komen. Een goed uitgangspunt is om de communicatie over de ziekte en de toekomstverwachting gelijk te laten lopen met de communicatie binnen het gezin. Het mag nooit voorkomen dat de buitenwereld meer weet dan de zieke leerling zelf en zijn broers en zussen.
- ◇ Op welke manier worden alle betrokkenen geïnformeerd?
- ◇ *Wat* er wordt verteld en *hoe* vraagt om afstemming en precisie. Dat kan via een persoonlijke brief van de ouders of een brief die de school opstelt in overleg met de ouders. Er kan een link op de website van school worden geplaatst naar de weblog die de leerling en/of de ouders bijhouden. Ook een informatieavond voor ouders kan een optie zijn.
- ◇ Welke verwachtingen hebben de ouders van school?
Door verwachtingen uit te spreken, kunnen ook onrealistische verwachtingen bijgesteld worden.

Vervolggesprekken zijn noodzakelijke om actuele informatie te krijgen en eventueel afspraken bij te stellen. Soms lukt dit ouders niet en kan er een familielid of vertrouwenspersoon van het gezin deze taak op zich nemen en contactpersoon voor de school worden. Veel scholen hebben positieve ervaringen met het betrekken van een externe deskundige bij het opzetten van het communicatieplan tussen het gezin en de school. Dit kan een ambulant begeleider zijn zoals in het speciaal onderwijs vaak gebeurt. De ambulant begeleider kon verbonden zijn aan een regionaal expertisecentrum of een

consulent 'onderwijsondersteuning zieke leerlingen' van een educatieve voorziening of een onderwijsadviesbureau. Ook een zogenaamde verliesconsulent kan deze rol vervullen.

Voorbeeldbrief - 1

Brief van een kinderdagverblijf aan ouders bij het overlijden van een kindje

Geachte ouder(s)/ verzorger(s),

Gisteren (datum), is (naam) van groep (naam) overleden ten gevolge van (oorzaak overlijden).
Wij zijn geschokt en verdrietig.

In de groep zullen de leidsters er met de kinderen aandacht aan besteden.

Wij hopen dat u thuis uw kind goed kunt opvangen.

Op dit moment hebben we verder nog een informatie. Wij houden u op de hoogte via de mail.

Wanneer u vragen heeft, kunt u contact opnemen met (naam en functie en contactgegevens).

Wanneer wij weten of er mogelijkheid is tot afscheid nemen en wanneer de uitvaart is, zullen wij u berichten. Op onze website zullen we de meest recente informatie plaatsen.

Wij leven erg mee met de ouders van (naam).

Met vriendelijke groet,

Teamcoach kinderdagverblijf (naam)

Met dank aan GGD Zaanstreek-Waterland

Voorbeeldbrief - 2

Brief van een kinderdagverblijf aan ouders na het overlijden van een kindje op de opvang zelf

Geachte ouder(s)/ verzorger(s),

Met deze brief willen we jullie op de hoogte brengen van verschrikkelijk nieuws. Vanmorgen rond elf uur trof één van onze groepsleidsters een kindje levenloos in haar bedje aan. Het betrof (naam kindje). (Naam leidinggevende) is er direct bij geroepen en ze is samen met (naam van een van de groepsleidsters) met spoed naar de huisartsenpost gereden. Onderweg is nog mond-op-mond beademing toegepast. De huisarts heeft zich bij aankomst over (naam kindje) ontfermd. Maar het bleek te laat, ze was al overleden.

De verslagenheid in ons team is zeer groot. Onze harten gaan allereerst uit naar de vader en de moeder, haar broertje en de overige familieleden en vrienden. Het moet verschrikkelijk zijn om dergelijk nieuws te krijgen. Voor iedereen is de impact ervan enorm groot.

In samenspraak met de Slachtofferhulp is besloten om aanstaande donderdagavond (datum) om 20.00 uur een informatieavond te organiseren voor alle ouders. Deze avond zal plaatsvinden in de raadszaal van het gemeentehuis in ons dorp (adres).

Op deze avond zullen mensen van Slachtofferhulp aanwezig zijn. Zij begeleiden het proces en kunnen handvatten bieden voor ons team en voor ouders. Misschien heeft uw kind bijvoorbeeld vandaag het een en ander meegekregen van de paniek en de emoties en wilt u weten hoe u hier het beste mee om kunt gaan. Indien er ouders zijn die dat willen, bestaat de mogelijkheid om individueel afspraken te maken met Slachtofferhulp. Er zullen 's avonds ook twee agenten van de politie aanwezig zijn die de hele middag bij de gebeurtenis betrokken zijn geweest. Mogelijk is er ook een huisarts aanwezig. Voor het overige geldt dat deze avond is bedoeld om informatie en vooral emotie met elkaar te delen.

Ter informatie geldt dat ons kinderdagverblijf de komende dagen gewoon open blijft. Mochten er vragen zijn dan horen wij dat graag. We hopen iedereen aanstaande donderdag te ontmoeten.

Met vriendelijke groet,
Het team van (naam kinderopvang)

Met dank aan kinderdagverblijf Kumari in Heeze

Voorbeeldbrief - 3

Brief van een kinderdagverblijf aan ouders na het overlijden van een kindje op een collega-kinderdagverblijf

Geachte ouder(s)/ verzorger(s),

Gisteren zijn we opgeschrikt door het verschrikkelijke nieuws dat op de een ander kinderdagverblijf hier in het dorp een baby is overleden. Ons medeleven gaat uit naar de familie van dit baby'tje.

Hoewel we de toedracht niet kennen, kunnen wij ons voorstellen dat u zich afvraagt of het ook bij ons op de opvang kan gebeuren., of bij u thuis. Natuurlijk kunnen wij het nooit voor 100 procent uitsluiten. Maar we nemen wel alle maatregelen die nodig zijn om het te voorkomen.

Hiervoor hanteren wij de volgende protocollen:

- Baby's slapen niet op hun buik (tenzij nadrukkelijk verzoek van de ouders, deze dienen dit schriftelijk te bevestigen);
- Baby's liggen niet 'vast' in een bedje (denk bijvoorbeeld aan banden en riempjes die aan sommige slaapzakken vast zitten);
- Kinderen worden niet ingebakerd;
- We voorkomen dat baby's te warm aangekleed naar bed gaan;
- We gebruiken dekentjes i.p.v. dekbedden;
- Bedjes worden 'kort' opgemaakt;
- Er is airco aanwezig op de slaapkamers om de temperatuur te kunnen reguleren;
- Tijdens het slapen wordt er regelmatig toezicht gehouden op alle kinderen';
- In verband met het toezicht mag de slaapkamer niet te donker zijn;
- Er worden babyfoons gebruikt;
- In geval van calamiteiten is er een bedrijfshulpverlener aanwezig die opgeleid is om adequaat te handelen;
- We zijn op de hoogte van alle bijzonderheden van de kinderen (bv. allergieën) en communiceren dit ook met invalkrachten en stagiaires;
- Medicijnen worden alleen gegeven als dit door een dokter is voorgeschreven;
- Verder nemen we preventieve maatregelen in onze binnen- en buitenruimtes die de veiligheid garanderen, conform de GGD-eisen.

Daarnaast zijn we ons iedere dag bewust van de verantwoordelijkheid die wij dragen over het aller kostbaarste, namelijk uw kind. Dit nemen wij zeer serieus en zullen altijd het belang en de veiligheid van het kind voorop stellen.

Mocht u nog vragen hebben, dan kunt u altijd terecht bij de pedagogisch medewerkster op de groep, bij de teamcoach (naam), of bij de vestigingsmanager.

Met vriendelijke groet,
(naam vestigingsmanager)

Met dank aan Korein Kinderplein

Voorbeeldbrief - 4

Brief aan ouders over een ernstig zieke leerling

Geachte ouder(s)/ verzorger(s),

Op verzoek van de ouders van (naam) willen wij u informeren over (zijn/haar) situatie. U bent er van op de hoogte dat (naam) al een tijdje wordt behandeld vanwege (naam aandoening). Aanvankelijk sloegen de behandelingen aan en was er hoop op een goede afloop. De afgelopen dagen hebben zich echter ernstige complicaties voorgedaan waardoor de toestand van (naam) zichtbaar verslechtert. Dit proces blijkt niet meer te keren en daarom is besloten om de medische behandeling te stoppen. U begrijpt dat dit een zeer moeilijke beslissing is, zeker voor de ouders en (naam/namen broer(s) en zus(sen)).

De ouders hebben gevraagd om hen zoveel mogelijk met rust te laten daar zij de beperkte tijd die hen nog rest met (naam) optimaal willen besteden in (zijn/haar) nabijheid. Op de weblog (naam) zullen zij, bijgestaan door de broer van moeder, zo goed mogelijk proberen bij te houden hoe de situatie zich ontwikkelt. Via (adres weblog) kunt u dus op de hoogte blijven.

De (leerkrachten/mentoren) hebben vandaag in de (groep/klas) aan de klasgenoten verteld wat er aan de hand is. Met behulp van diverse werkvormen hebben de leerlingen hun emoties kunnen uiten en delen. Ook de komende tijd zal hier de aandacht voor zijn als de situatie erom vraagt, of als de leerlingen er behoefte aan hebben. Voor de rest zullen we het normale programma volgen omdat gebleken is dat de meeste leerlingen hieraan houvast ontleen.

Wanneer u vragen heeft over bovenstaande of u heeft vragen over het gedrag of de reactie van uw zoon of dochter dan kunt u altijd bij ons terecht. Zowel de (groepsleerkracht als de internbegeleider/mentor als de leerlingbegeleider) staan hiervoor open.

Wij proberen vanuit school het gezin van (naam) zoveel mogelijk te steunen en wensen hen veel kracht voor de komende tijd.

Met vriendelijke groet,
(Naam leidinggevende)

Voorbeeldbrief - 5

Brief van ouders over ernstig zieke zoon of dochter aan de ouders van de andere leerlingen

Beste ouders,

Misschien heeft u al iets van uw kind gehoord of van anderen uit onze omgeving. We vinden het echter fijn u rechtstreeks en persoonlijk op de hoogte te stellen.

Onze (zoon/dochter) heeft (aandoening). Via onze huisarts zijn we bij de kinderoncoloog van het (naam ziekenhuis) terechtgekomen. Na diverse onderzoeken stelde hij de diagnose. Sinds deze uitslag zijn we in een soort achtbaan terechtgekomen, we kunnen het zelf nog maar amper geloven. Inmiddels ligt (naam) op de afdeling kinderoncologie en hebben wij onze intrek genomen in het Ronald McDonaldhuis. De behandeling is inmiddels gestart en (naam) heeft al heel wat moeten doorstaan aan onderzoeken, prikken, infuus en medicijnen. Dat wordt alleen nog maar erger door de chemo de komende tijd. (Naam) heeft aangegeven om, als dat maar enigszins kan, naar school te willen tussen de kuren door. Mogelijk kan (hij/zij) ook de lessen volgen via ‘onderwijs op afstand’, dat wordt nog uitgezocht. Door de behandelingen neemt de weerstand erg af. Het is daarom van belang te weten als er griep of besmettelijke aandoeningen heersen op school. Wij willen u vragen dat zo snel mogelijk door te geven want dan houden we (naam) thuis. Wij stellen het op prijs wanneer u uw zoon of dochter goed informeert. Want voor (naam) is het belangrijk om contact te houden met vrienden en klasgenoten en over alles te kunnen praten, chatten of twitteren. We zijn inmiddels een weblog gestart waarop (naam) zijn/haar ervaringen zal beschrijven (adres weblog).

Tot slot (naam) is gek op post. En gek op (paarden/honden/voetbal enz.) Kaarten met de afbeeldingen hiervan en lieve woorden worden ook met open armen ontvangen.

Alvast hartelijk bedankt voor uw begrip en steun.
(Namen), ouder van (naam)

Voorbeeldbrief - 6

Brief van een basisschool na de tragische dood van een van de leerlingen

Beste ouder, verzorgers en kinderen van (naam school) en (naam dependance voor
asielzoekerkinderen),

Zoals de meesten van u waarschijnlijk al vernomen hebben, heeft er op (datum) een dramatisch
ongeval plaatsgevonden met één van onze leerlingen van (naam dependance).

De vijfjarige (naam leerling) is rond 16:30 uur tijdens het spelen in een sloot gevallen. Na een lange
zoektocht is hij uiteindelijk gevonden. Reanimatie mocht helaas niet meer baten. Zijn dood kunnen wij
nog steeds niet bevatten.

De volgende ochtend hebben wij met de kinderen en hun ouders stilgestaan bij deze tragische
gebeurtenis. In de middag hebben wij dit nogmaals met alle collega's en iemand van rouwverwerking
gedaan. Verdriet, alom aanwezig, zal een plaatsje moeten krijgen.

Namens alle medewerkers van school willen wij de ouders van (naam leerling) condoleren met hun
verlies en heel veel sterkte toewensen voor de komende tijd.

Voor ouders die vragen hebben, staan wij vanzelfsprekend klaar.

Wij zijn een hechte, kleine gemeenschap. Maak gebruik van elkaars schouder.

Namens alle medewerkers,
(namen directie)

Met dank aan basisschool St. Andreas en Kleurrijk te Budel-Dorplein

Voorbeeldbrief - 7

Brief van een basisschool bij afscheid van een leerkracht na een bewogen jaar

Beste ouders,

*Alles staat stil,
De wereld draait door...*

Op 1 december 2006 stond voor mij plotseling alles stil.

Nog steeds is het moeilijk te geloven en te accepteren dat zoiets vreselijks zomaar kan gebeuren. Soms lijkt het wel of het verdriet om en het gemis van Jesse alsmaar groter worden. Tegelijkertijd draait de wereld inderdaad door en besef ik dat het nooit meer wordt zoals het was. De wereld heeft veel van zijn glans verloren.

Kinderen gaan door waar volwassenen liever stil blijven staan. Vanaf 4 december zijn we samen verder gegaan in ons lokaal waar het verlies van Jesse nog dagelijks voelbaar is. Nooit zal ik vergeten hoe ik samen met u en de kinderen die eerste maanden na 1 december heb beleefd. Ik kijk daar met een heel dankbaar gevoel op terug.

Dat ik er al die tijd heb kunnen zijn voor de kinderen, voor u, maar in het bijzonder voor de ouders van Jesse, is voor mij heel belangrijk en waardevol. Dit alles had ik nooit kunnen bereiken zonder de enorme steun van Tamara. Zij was altijd bereid om te helpen, te luisteren, mee te denken en de kinderen op te vangen.

Als een ramp zoals op 1 december een school treft, zijn de gevolgen niet de overzien. Iedereen ervaart een schokkende gebeurtenis als deze op zijn of haar eigen wijze. Daarna volgt een periode van verwerking die heel persoonlijk is. Juist tijdens een verwerkingsproces blijkt hoe groot de verschillen tussen mensen kunnen zijn. Voor de een zijn gebaren en rituelen belangrijk, terwijl een ander doordoor wordt belemmerd bij de verwerking. Waar de een het gebeuren liever individueel en in stilte

verwerkt, heeft de ander juist behoefte aan het delen van emoties en het kunnen praten over wat er is gebeurd. Ook vertrouwen in de toekomst is noodzakelijk om alles een plaatsje te kunnen geven.

Tot mijn spijt ben ik de afgelopen maanden tot de conclusie gekomen dat mijn toekomst niet ligt op deze school. Na de zomervakantie begin ik op een andere school van de stichting. Ik kijk uit naar een nieuwe start op een nieuwe school met nieuwe collega's. Maar dit betekent wel dat ik met heel veel verdriet afscheid moet nemen van u en 23 kanjers die het zo geweldig knap hebben gedaan dit jaar. Ik wens ze nog een aantal fijne jaren toe op deze school en ik heb er vertrouwen in dat hen dat gaat lukken.

Vriendelijke groet,
Juf Ilona

Voorbeeldbrief - 8

Brief van een basisschool aan ouders bij plotseling overlijden van een leerkracht

Beste allemaal,

Rond half vijf kregen we gisteren het bericht dat (naam) is overleden. Dinsdag is zij in de loop van de middag dood aangetroffen op haar bed. Vanochtend zijn de kinderen van onze school opgevangen en is (naam) in alle klassen op passende wijze herdacht. De reacties van de kinderen waren erg verschillend: van erg druk tot heel stil, van verdrietige tranen tot in zichzelf gekeerd zijn. Alle kinderen hebben de ruimte gekregen om er op hun eigen manier mee om te gaan. Ook thuis zullen de kinderen op heel verschillende manieren reageren en misschien anders zijn in hun gedrag.

Op school hebben we in het RT-lokaal een herdenkingsruimte ingericht. Hier kunnen de kinderen onder schooltijd naar toe gaan en een briefje of tekening ophangen. Gewoon daar even willen zijn met een klasgenootje is ook een vorm van verwerking. U als ouders willen we graag uitnodigen om ook een bezoekje te brengen aan de herdenkingsruimte. Hiervoor is gelegenheid op:

- Woensdag van 12:15 uur tot 13:30 uur;
- Donderdag van 8:30 tot 9:30 uur en van 15:00 tot 16:30 uur;
- Vrijdag van 8:30 tot 9:30 uur en van 15:00 tot 16:30 uur.

Op deze tijden staan in de hal koffie en thee klaar voor de mensen die even met elkaar willen praten. Voel u vooral vrij om zelf koffie en thee te schenken.

Ook het schoolse leven gaat door.

Wanneer u een bezoek aan de herdenkingsruimte brengt, is het dus mogelijk dat u de leerlingen van groep 8 ziet en hoort oefenen voor de afscheidsmusical. Heeft u vragen, dan kunt u bij de leerkrachten en de directie van onze school terecht!

Veel sterkte voor iedereen.
Team (naam school)

Met dank aan basisschool Merlebos te Heeze

Voorbeeldbrief - 9

Brief van een basisschool om ouders op de hoogte te stellen van de wijze van afscheid nemen van een leerkracht

Beste allemaal,

Graag willen we u op de hoogte stellen van de wijze waarop wij als school vormgeven aan het afscheid van (naam leerkracht).

Morgenochtend om 9:30 uur vieren de kinderen en de leerkrachten het afscheid in de hal van onze school. Met elkaar zullen wij er samen een viering van maken zoals (naam leerkracht) dat gewenst zou hebben: sober, eenvoudig en beslist sfeervol. U zult begrijpen dat deze viering alleen bestemd is voor de kinderen, de juffen en meester.

Wanneer u persoonlijk afscheid wilt nemen, kan dat (met of zonder uw kind) op (datum en tijd) in (adresgegevens).

De uitvaartdienst is (dag) aanstaande om (tijd) in de (naam) kerk.

Aan deze dienst zullen enkele kinderen en leerkrachten een bijdrage leveren, op nadrukkelijke wens van de familie. Aansluitend is er om (tijd) een herdenkingsdienst in het crematorium, (adres gegevens).

U kunt de herinneringsruimte op school ook morgen nog bezoeken van (tijdstippen).
Ter plekke kunt u daar het condoleanceregister tekenen of een notitie achterlaten.

Heeft u vragen, dan kunt u altijd bij de leerkrachten of de directie terecht.

Veel sterkte voor iedereen.
© 2019 Fiddelaers

Team (naam school).

Toevoeging uitsluitend voor groep 8.

Een groot aantal kinderen van groep 8 heeft aangegeven om graag in het rouwcentrum afscheid te nemen van (naam leerkracht). In overleg met deze kinderen, juffrouw (naam) en de uitvaartbegeleidster, is besloten om morgenochtend om elf uur naar het rouwcentrum te gaan. Daar worden we ontvangen in de samenkomstruimte. Van daaruit gaan de kinderen onder begeleiding naar de rouwhuiskamer. De kinderen die hier geen behoefte aan hebben, blijven gewoon op school, onder toezicht van een leerkracht.

Met dank aan basisschool Merlebos te Heeze

Voorbeeldbrief - 10

Brief van een basisschool aan ouders na zelfdoding van een leerkracht

Geachte ouders/verzorgers,

Enorm geraakt en intens verdrietig moeten wij u mededelen dat onze collega (naam) plotseling is overleden. Zij heeft een einde aan haar leven gemaakt. Wij blijven verbijsterd achter.

Wij hebben dit bericht vandaag in de groepen/klassen verteld aan de leerlingen en hen de tijd te geven om dit tot hen door te laten dringen. Ze kregen ruimte om vragen te stellen en eigen ervaringen te delen. Daarna zijn we aan de slag gegaan met diverse werkvormen om de emoties te kunnen uiten en ze ook met elkaar te delen. Dat gebeurde via tekeningen, verhalen, gedichten en muziek.

In de aula is een gedenktafel ingericht met een foto van (naam), met een brandende kaars en mooie bloemen. Er ligt een hartvormig boek bij, waar eenieder iets op kan schrijven voor het gezin van (naam). Ook de tekeningen en gedichten zullen we verzamelen en bundelen.

Wij hebben nog geen informatie over mogelijkheden van rouwbezoek en over de uitvaart. Zo snel we dit weten zullen wij deze informatie op de website van de school plaatsen. Zo kunt u op de hoogte blijven. Mocht u zoon/dochter thuis komen met vragen waarmee u geen raad weet, of u maakt zich zorgen of zijn/haar reactie goed is, aarzelt u dan niet contact met ons op te nemen.

De (groepsleerkracht/intern begeleider/mentor/leerlingbegeleider/schoolmaatschappelijk werker) staat u graag te woord.

Wij wensen het gezin van (naam) veel kracht.

Met vriendelijke groet,
(Naam leidinggevende)

Voorbeeldbrief - 11

Brief van een basisschool aan ouders over nazorg na zelfdoding van een leerkracht

Beste ouders,

Het overlijden van (naam), als (functie) verbonden aan onze school, heeft veel reacties opgeroepen, zowel bij leerlingen als bij het teamleden. We hebben tijd en ruimte genomen om emoties te delen met elkaar en ervaren hoe verbonden we met elkaar zijn op deze school. Ook van u hebben we veel ondersteunende reacties ontvangen, die hebben ons erg gesteund.

De dramatische omstandigheden van het overlijden hebben voor heftige reacties bij de leerlingen gezorgd. Wij proberen zo goed mogelijk in de gaten te houden welke leerlingen om extra aandacht vragen. Intussen hebben de leerlingen te horen gekregen dat we aanstaande vrijdag, net voor de vakantieweek, samen met de mentorklas van (naam) zijn gedenkhoek in de stilteruimte zullen opruimen. De foto's hangen we dan in de nis bij de andere foto's van overleden leerlingen en collega's. Op advies van een deskundige op dit gebied hebben we de lessen intussen weer normaal hervat, in zoverre mogelijk. Leerlingen blijven houvast te hebben de dagelijkse orde en structuur. Ze krijgen er dan vertrouwen in dat het leven doorgang vindt. We zullen (naam) niet vergeten, ons verdriet is nog lang niet over, maar we kunnen de leerlingen laten ervaren dat we het (school)leven weer kunnen en ook moeten oppakken.

De wijze waarop we de eerste tijd opvang hebben geboden, lijkt goed te zijn aangeslagen. We blijven alert op signalen. Mocht u thuis signalen krijgen dat dingen niet goed lopen, of wanneer

u zich zorgen maakt, neemt u dan contact met ons op. Uw zoon/dochter kan altijd bij de mentor, de vertrouwenspersoon of de schoolmaatschappelijk werker terecht. Wij stimuleren de leerlingen om hun zorgen om vrienden of klasgenoten ook kenbaar te maken. Dit is geen 'klikken' of 'verraad' maar noodzaak en getuigt van zorg voor elkaar.

In het kader van nazorg is er op (datum) 's middags een bijeenkomst voor leerlingen die nog willen praten over wat er is gebeurd, of die nog vragen hebben. Die avond is er ook een ouderavond over verdriet en rouw bij kinderen en jongeren. We hebben (naam), deskundige op dit gebied, gevraagd om op deze avond een inleiding te houden.

We hebben als school een moeilijke tijd achter de rug. Dat we die naar omstandigheden goed doorstaan hebben, geeft ons vertrouwen in de toekomst. We zijn in staat samen dingen te vieren, maar ook om samen verdriet te delen.

Met vriendelijke groeten,
(Naam leidinggevende)

Voorbeeld informatie voor op de website – 12

Informatie over regelingen rond de uitvaart na het overlijden van een leerkracht

Betreft rouwbezoek en uitvaart van (naam).

In overleg met de familie (naam) is er op (datum) van (tijd) de mogelijkheid om afscheid te nemen van (naam). Met de mensen van het rouwcentrum is afgesproken dat dit tijdstip alleen bestemd is voor leerlingen en personeel van onze school. U kunt uw zoon/dochter begeleiden. De leerlingen van groep/klas van (naam) brengen een dag eerder een bezoek en krijgen uitgebreid tijd om afscheid te nemen. Er wordt vanuit school gezorgd voor voldoende begeleiding. De ouders van de betreffende leerlingen zijn hier al van op de hoogte gesteld.

Op (datum) is de uitvaart in (naam kerk/aula/crematorium) (adres) om (tijdstip). De familie stelt het erg op prijs wanneer de eigen groep/klas van (naam) aanwezig is. Hiervoor worden stoelen gereserveerd. Ook is namens directie en personeel een afvaardiging aanwezig. Omdat de ruimte beperkt is, heeft de familie gevraagd om, als u niet zeer nauw betrokken bent, niet naar deze dienst te komen. In overleg met hen houden wij op school een herdenkingsdienst voor zowel leerlingen als ouders. Deze is aanstaande (dag) avond om (tijdstip).

U bent van harte uitgenodigd. We willen vragen of u één bloem, liefst uit eigen tuin, wilt meebrengen onverpakt. In de aula ligt vanaf morgen bij de gedenktafel van (naam) een condoleanceregister dat u kunt tekenen.

(Naam) hield niet van grote boeketten. In plaats van bloemen heeft de familie gevraagd om een bijdrage voor de filmopname die ze willen laten maken van de plechtigheden. Er staat een speciale bus bij de gedenktafel. Als school zullen wij dat we normaal gesproken zouden besteden aan een rouwboeket ter beschikking stellen voor deze herinneringsfilm. Overigens wordt ook de herdenkingsdienst op school gefilmd door een professioneel bedrijf.

Morgen komt er namens de school een rouwadvertentie in (naam krant). Deze advertentie zullen we ook op de website plaatsen. Tot slot laten we (dag) op het moment van de uitvaart samen met de leerlingen die op school zijn, ter afsluiting een witte ballon op met een afscheidsgroet eraan.

Hoe moeilijk ook als schoolgemeenschap zullen we samen dit verlies dragen.

Met vriendelijke groet,
(Naam leidinggevende)

Met dank aan Scholengemeenschap De Amersfoortse Berg te Amersfoort

Voorbeeld nieuwsbrief website - 13

Nieuwsbrief op de website van een basisschool na overlijden van een leerling

Van onze directeur

Wat hadden wij de vlag graag in top gehad, die eerste schooldag van dit nieuwe jaar. Een blij en nieuw begin, om weer samen te leren en lachen, te werken en te spelen. Het mocht helaas niet zo zijn. In de kerstvakantie overleed onverwacht onze leerling (naam), tweelingbroer van (naam) en wij konden en kunnen het niet begrijpen. Die eerste schooldag kwamen de leerlingen, leerkrachten en ouders van de groepen 8b en 8a bijeen rondom de ouder van (naam) en rondom zijn zus (naam). Zij vertelden ons, op hun eigen lieve manier en met een onvoorstelbare moed, hoe ziek (naam) was geweest en hoe zij afscheid van hem hadden moeten nemen, die (datum).

*Als tranen een trap konden bouwen
En herinneringen een brug
Dan klommen we hoog de hemel in
En brachten wij (naam) mee terug.*

Op de begrafenis, vorige week donderdag, vormde zich een haag van kinderen, ouder, teamleden, buurgenoten en vele andere geliefden van de familie waar (naam) doorheen werd gedragen. Eerder die middag hadden de kinderen van groep 8b en groep 8a, de klas van zijn zusje, het lievelingsnummer van (naam) gezongen; Clocks van Coldplay.

*Oh nothing else compares
Oh nothing else compares
And nothing else compares.*

Heel veel kinderen en volwassenen schreven een groet aan (naam) in een van de condoleanceboeken op de gedenktafel in de bibliotheek. Kinderen kleurden mandala's, schreven gedichten, knutselden kleine hartjes of maakten de mooiste tekeningen om de ouders en zus van (naam) en hun familie te laten weten dat ze met hen meeleven. Hoe kun je troosten bij zo'n groot verdriet? En toch zijn er zo velen van u geweest die enkele woorden hebben opgeschreven, die zijn gaan condoleren met of zonder hun kinderen bij (naam) thuis en die de ouders, vaak woordeloos, de hand hebben gedrukt. Zo staan we om de familie van (naam) heen, zoals we ook om de familie (naam eerder overleden leerling) heenstaan. Om al die lieve en warme woorden en gebaren te zien van die meeleven en meelijden, dat is van grote en onschatbare waarde.

Met vriendelijke groet,
(Naam directeur)

Voorbeeld nieuwsbrief website - 14

Nieuwsbrief op de website van een basisschool na overlijden van een leerling – ouderavond thema 'Rouw'

Van onze directeur

Geachte ouders,

In het afgelopen jaar hebben wij veel meegemaakt op het gebied van verlies en rouw. Onze leerlingen en wijzelf zijn geconfronteerd met verwarrende en schokkende gebeurtenissen. Los daarvan komt ieder kind wel eens in aanraking met verlies; het afscheid nemen van opa en oma, het overlijden van een dierbare in zijn of haar omgeving.

Voor ouders en teamleden die graag meer willen weten over rouwverwerking bij kinderen organiseren wij daarom een ouderavond over dit thema. Op (datum) hebben wij een deskundige (naam) bereid gevonden samen met ons vorm te geven aan deze avond. Het programma ziet er als volgt uit.

- 20:00 Ontvangst met koffie
- 20:15 Korte inleiding van (naam directeur)
- 20:20 (Naam) houdt voordracht over omgaan met rouw bij kinderen
- 20:45 Pauze
- 21:00 Gelegenheid tot het stellen van plenaire vragen
- 21:30 Gelegenheid voor een persoonlijke ontmoeting met elkaar, de directieleden van de school, de vertrouwenspersoon, de leerkrachten, de spreker van deze avond, onder het genot van een drankje.
- 22:00 Einde van de avond

Met vriendelijke groet,
(namen organisatie)

Voorbeeld nieuwsbrief website – 15

Nieuwsbrief op de website van een basisschool na overlijden van een leerling – extra bericht

Van onze directeur

Een hele bijzondere ontmoeting vond plaats (datum).
Het was de verjaardag van onze (naam), die in de afgelopen kerstvakantie is overleden, en van zijn tweelingzus (naam).

We kwamen bij elkaar met de kinderen en leerkrachten uit de groepen 8b en 8a, de ouders van (naam) en enkele anderen. We spraken woorden van verdriet, gemis en herinnering, lazen gedichten voor en verschillende kinderen, onder wie zijn zusje, maakten muziek. We staken lichtjes aan rondom een hart met daarin zijn naam. Na afloop gingen we met elkaar naar het plein waar we in een hechte kring zo'n mooie Thaise lampion oplieten. Hij zweefde van ons weg, raakte nog even de rand van het schoolgebouw en verdween tenslotte uit het zicht. Daarna trakteerde (naam), omdat het tenslotte ook haar verjaardag was en was het ook een beetje feest.

Het was een moeilijke bijeenkomst, maar het was ook mooi en troostend om zo samen te zijn rondom dit grote verdriet. Op de site van groep 8b staat een foto-impressie van de herdenking.

Met vriendelijke groet,
(Naam directeur)

Met dank aan de Lorentz School voor Openbaar Onderwijs te Leiden

Checklist /draaiboek voor in het onderwijs bij overlijden - 16

Een draaiboek of protocol is een leidraad, niet meer en niet minder. Het voorkomt dat zaken over het hoofd worden gezien of juist dubbel worden gedaan. Het helpt om bij heftige omstandigheden het hoofd erbij te houden, maar het werkt niet als het hart vergeten wordt.

Wanneer een draaiboek als rigide instrument wordt ingezet, roept dat weerstand en irritatie op, dus een flexibele hantering is belangrijk. De informatie uit een draaiboek wordt altijd op crisismomenten gebruikt en moet snel opgenomen kunnen worden. Het heeft geen zin om een draaiboek zeer gedetailleerd uit te werken. Het is handig om naast het draaiboek een overzichtelijke checklist, als een soort aankruislijst, te hanteren. Sleutelfiguren binnen school moeten weten waar het (digitale) draaiboek te vinden is. In de jaarplanning van de school wordt opgenomen dat het draaiboek jaarlijks

een update krijgt. Deze checklist streeft naar volledigheid, maar zal niet volledig zijn. De werkelijkheid is weerbarstig en de ontwikkelingen in de maatschappij gaan razendsnel en hebben invloed op de te nemen maatregelen. Zo hebben de mobiele telefoon, smartphone en de sociale media veel invloed op het omgaan met crisissituaties. Het zal voortdurend nodig blijven het draaiboek aan te passen en bij te stellen op basis van ervaringen en ontwikkelingen.

1. Het bericht komt binnen....

- ◇ Wanneer het bericht niet afkomstig is van de familie of andere bevoegden, de melding eerst natrekken;
- ◇ Zorg dat feitelijke informatie bekend wordt: wie, wat, waar, en hoe is het gebeurd;
- ◇ Zorg voor goede telefonische bereikbaarheid van de school;
- ◇ Verzoek iedereen om het bericht (nog) niet te verspreiden, op welke manier dan ook (sms, sociale media) tot nadere order. Het is bijna onmogelijk, maar te proberen.

Bij een ongeluk, een overlijden op school, of een overlijden waarbij de school betrokken is:

- ◇ Opvang van de melder en eventuele getuigen;
- ◇ 112 bellen, indien dit nog niet is gebeurd;
- ◇ Nagaan wie de overledene is, contactgegevens opzoeken;
- ◇ Gegevens verzamelen over de omstandigheden van de gebeurtenis;
- ◇ Nagaan of iedereen op school is die er moet zijn;
- ◇ Leerlingen die zich nog op de plek van het ongeval bevinden naar binnen halen;
- ◇ Slachtofferhulp of andere ondersteuning inschakelen;
- ◇ De familie van de overledene wordt ingelicht door leidinggevende, en/of politie en/of huisarts, eventueel in aanwezigheid van iemand van Slachtofferhulp.

2. Het crisisteam

Er wordt onmiddellijk een crisisteam samengesteld dat een plan van aanpak uitwerkt op basis van het aanwezige draaiboek of het protocol en de activiteiten coördineert.

Het crisisteam moet een werkbaar geheel zijn van ongeveer drie tot vier mensen. Bijvoorbeeld iemand van de schoolleiding (in ieder geval iemand die mandaat heeft om beslissingen te nemen), de groepsleerkracht/mentor aangevuld met een of twee mensen die een belangrijke inbreng kunnen hebben zoals de intern begeleider, leerlingbegeleider, zorg coördinator, schoolmaatschappelijk werker, de vertrouwenspersoon, de pedagogische conciërge, de roostermaker of een extern deskundige. Eén persoon wordt als eindverantwoordelijke aangewezen, meestal een van de leidinggevenden.

Het crisisteam is verantwoordelijk voor:

- Informatie aan betrokkenen;
- Organisatorische aanpassingen;
- Opvang van leerlingen en collega's;

- Regelingen in verband met rouwbezoek en uitvaart;
- Regeling van perscontacten;
- Administratieve afwikkeling;
- Nazorg van betrokkenen.

3. Het verstrekken van de informatie

- ◇ Zorg dat er ergens op een centrale plek of in een speciale ruimte een foto van de overledene komt met de rouwbrief. Op grote scholen heeft niet iedereen meteen een gezicht bij de naam. Ook op de website kan een foto komen.
- ◇ In het crisisteam wordt afgesproken wie welke personen en instanties informeert en op welke wijze. Het bericht moet op een zorgvuldige wijze overgebracht worden met feitelijke informatie, zonder insinuaties.

Het crisisteam gaat na wie geïnformeerd moet worden over het overlijden:

- ◇ Alle personeelsleden;
- ◇ De schooladministratie met de opdracht om onmiddellijk passende maatregelen te nemen zoals het blokkeren van alle standaard (e-mail) post;
- ◇ De groep/klas van de leerling;
- ◇ Familieleden zoals broers of zusjes, neven en nichten die op dat moment op school zitten;
- ◇ Eventuele oud-klasgenoten (bijvoorbeeld bij doubleren);
- ◇ Vrienden, vriendinnen, teamgenoten in andere groepen/klassen;
- ◇ Overige leerlingen (denk ook aan leerlingen in dependances, sportterreinen, gymzalen, op excursie, stedentrip, schoolreis, stage en dergelijke);
- ◇ (maatschappelijke) stageplek (VO en MBO);
- ◇ LIO's en stagiaires;
- ◇ Chauffeur van het leerlingenvervoer (met name in speciaal onderwijs);
- ◇ Ouders, ouderraad;
- ◇ Schoolbestuur;
- ◇ Personen en instanties van wie kans bestaat dat zij contact opnemen met de familie zoals de schoolarts, jeugdverpleegkundige, (spel)therapeut, logopedist, leerplichtambtenaar, ambtenaar belast met leerlingenvervoer, huiswerkinstituut, enz.

4. Het vertellen van het verdrietige nieuws

Het overbrengen van slecht nieuws vraagt om aandacht en grote zorgvuldigheid. Zorg dat de sfeer in het team zo is dat teamleden die dat moeilijk vinden om het bericht over te brengen, dit kunnen zeggen.

- ◇ Ga na of degene die het nieuws moet vertellen het alleen aankan. Zo niet, of bij twijfel vraag een collega die ondersteunt of het overneemt.
- ◇ Zorg dat collega's achter de hand zijn die kunnen bijspringen, ook voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben.
- ◇ Voorbereiden: wat ga ik zeggen en op welke manier, met welke woorden. Welke effecten kan ik verwachten?
- ◇ Begin met een inleidende zin maar breng het bericht vervolgens rechtstreeks en duidelijk, zonder eromheen te draaien.
- ◇ Geef alleen de belangrijkste informatie.

- ◇ Wacht de reactie af en geef tijd om emoties te uiten en te delen.
- ◇ Als de emoties geluwd zijn, kun je meer informatie geven als dat gewenst is.
- ◇ Als de leerlingen vragen hoe het verder moet, kun je een overstap maken naar de volgende informatie (in zoverre bekend):
 - ◇ Hoe gaat het contact met de familie verlopen;
 - ◇ Afspraken over rouwbezoek en uitvaart;
 - ◇ Vertel hoe hun ouders geïnformeerd worden;
- ◇ Vraag leerlingen om elkaar te ondersteunen en vertel bij wie de leerlingen terecht kunnen als ze extra ondersteuning nodig hebben;
- ◇ Vertel iets over normale reacties op zo'n bericht. Huilen is normaal maar niet kunnen huilen is ook normaal. Ook boosheid is normaal, die mag je ook uiten zolang er niet iets of iemand mee wordt beschadigd. Twijfel, onzekerheid, angst, schuld, schaamte, alle gevoelens kunnen voorbijkomen.
- ◇ Vertel dat sommige mensen veel voelen, anderen voelen minder of niets. Veroordeel jezelf of die ander daar niet om.
- ◇ Geef informatie over het gedenkplekje en de eventuele stilteruimte.
- ◇ Als de school extra open is in de avond, het weekend of de vakantie, deel dit dan mee.
- ◇ Geef informatie over de komende dagen: hoe worden die ingevuld.
- ◇ Het is vaak goed om even het lokaal uit te gaan en te bewegen. Ga samen een eind lopen, een balletjes trappen of laat leerlingen in de gymzaal even losgaan.
- ◇ Zorg dat de leerlingen op school blijven. Wanneer jongere leerlingen erg overstuur zijn, kunnen de ouders gebeld worden om hun kind op te halen. Voorkom dat ze zonder begeleiding naar huis gaan en daar een leeg huis aantreffen.

5. Organisatorische aanpassingen

- ◇ Mentor uitroosteren voor de komende dagen zodat deze bij de klas kan zijn. In het basisonderwijs nagaan of de groepsleerkracht(en) zoveel mogelijk in de eigen groep kan/kunnen zijn.
- ◇ Benoem, indien de verwachting is dat de media aandacht gaan besteden aan de gebeurtenis, een persvoorlichter. Zorg dat iedereen op de hoogte is dat uitsluitend de persvoorlichter de pers te woord staat.
- ◇ In de school een plek maken waar leerlingen de overledene kunnen gedenken zoals het tafeltje met een foto en een kaars of een speciale stilteruimte. Spreek af hoelang die plek er zal zijn. Als de school geen permanente stilteruimte heeft, dan kan de tijdelijke ruimte enkele dagen na de uitvaart met een ritueel opgeruimd worden door de klasgenoten. Het lege tafeltje of het gedenktafeltje blijft soms tot de eerstvolgende vakantie en wordt dan opgeruimd. Het is belangrijk hier goed over te communiceren.
- ◇ Besluit of de vlag half stok wordt gehangen.
- ◇ Zorg voor koffie, thee, fris, koek en dergelijke voor de leerlingen.
- ◇ Zorg, met name bij jonge leerlingen, dat ouders op de hoogte zijn als leerlingen eerder naar huis willen. Eventueel kunnen ouders hun kind ophalen.
- ◇ Zorg dat de nodige lesroosterwijzigingen worden gemaakt.
- ◇ Rooster leerkrachten/leraren en ander personeel uit die leerlingen bij de uitvaart begeleiden en collega's die op persoonlijke titel bij de uitvaart aanwezig willen zijn.
- ◇ Neem de geplande activiteiten op school door, zoals proefwerken, toetsen, examens, schoolreisje, eindejaarsmusical, sportdag, feesten, diploma-uitreiking, jubilea, enz. Beslis wat door moet gaan, eventueel in aangepaste vorm en wat uitgesteld of afgezegd moet worden.
- ◇ Neem de nodige maatregelen indien er een herdenkingsdienst op school gaat plaatsvinden.

- ◇ Wanneer de familie vraagt of de uitvaartdienst in de aula van de school mag plaatsvinden: neem het in overweging en besluit of dit wenselijk en mogelijk is.

6. Contacten met ouders van de overleden leerling

- ◇ Neem nog dezelfde dag contact op om medeleven te betuigen en een afspraak te maken om op bezoek te komen. Houd er rekening mee dat op de eerste dag vaak de afspraak met de uitvaartbegeleider is en er veel besproken moet worden.
- ◇ Overleg in het telefoongesprek welke informatie aan de leerlingen en het personeel verteld mag worden.
- ◇ Bij het bezoek is in ieder geval de schoolleider of diens plaatsvervanger aanwezig en de groepsleerkracht/mentor.
- ◇ Vraag wat de school kan betekenen voor de ouders en praat over de te nemen stappen;
 - Het plaatsen van een rouwadvertentie vanuit school;
 - De mogelijkheden voor leerlingen om het gezin te bezoeken;
 - Afscheid nemen van de overleden leerling;
 - Bloemen vanuit school bij de uitvaart;
 - Bijwonen van de uitvaart;
 - Bijdragen aan de uitvaart;
 - Herdenkingsdienst op school.

7. Contacten met de ouders van de overige leerlingen

Informeer de ouder via een brief over:

- ◇ De gebeurtenis;
- ◇ Organisatorische (rooster) aanpassingen;
- ◇ De zorg voor de leerlingen op school;
- ◇ Contactpersoon/personen op school;
- ◇ Rouwbezoek;
- ◇ Aanwezigheid bij de uitvaart;
- ◇ Eventuele herdenkingsdienst op school;
- ◇ Condoleanceregister op school;
- ◇ Mogelijkheid om via internet te condoleren;
- ◇ Nazorg voor de leerlingen;
- ◇ (eventueel) Normale rouwreacties bij kinderen/jongeren/signalen van stagnerende rouw.

8. Begeleiden tussen overlijden en uitvaart

- ◇ Zorg dat leerlingen rustig bij elkaar kunnen zitten in de klas of in een speciale ruimte.
- ◇ Maak gebruik van werkvormen om emoties te uiten of te delen. De mappen *Gedeeld verdriet Kinderen en Jongeren* geven hiervoor veel handreikingen.
- ◇ Laat leerlingen herinneringen opschrijven en/of tekeningen maken die gebundeld kunnen worden als een troostboek voor de ouders, broers en zusjes. Bij de allerkleinsten kan dit bijvoorbeeld met handafdrukken gebeuren.
- ◇ Jonge kinderen praten meestal minder maar spelen dingen na. Ze laten auto's botsen, ze spelen begrafenisje in de zandbak of leggen de pop of de knuffel in een geïmproviseerd kistje (schoendoos). Bij het spelen met lego zijn de ambulance en de politieauto populair en Jan Klaassen gaat keer op keer dood.

- ◇ Ga met leerlingen aan de slag om bijdragen te leveren voor de herdenkingsdienst op school.
In overleg met de ouders van de overleden leerling mogelijk ook voor de uitvaartdienst.
- ◇ Bespreek met de ouders van de overledene of en zo ja welke taken leerlingen op zich kunnen nemen bij de verschillende diensten. Denk aan muziek, iets vertellen of voordragen, bloemen dragen, kaarsen aansteken, gedachtenisprentjes uitdelen, een erehaag vormen, enz.
- ◇ Bereid met de leerlingen het condoleance- en rouwbezoek voor.
- ◇ Wanneer de leerlingen op rouwbezoek gaan bij de overledene, is het raadzaam om vooraf zelf een bezoek te brengen zodat je de leerlingen goed kunt voorbereiden. Je bent dan al een keer voor jezelf geweest en kunt er bij een volgend bezoek meer voor leerlingen zijn.
- ◇ Bereid met de leerlingen het bijwonen van de uitvaart voor en vertel wat ze kunnen verwachten. Wanneer het om een leerling uit een andere cultuur gaat, informeer je dan vooraf zo goed mogelijk. Dit geldt ook bij een andere religie. Een katholieke uitvaart is heel anders dan een uitvaart in een hervormde of gereformeerde kerk.
- ◇ Organiseer een herdenkingsdienst op school om zoveel mogelijk leerlingen de kans te geven afscheid te nemen. Hierbij kan alles ingezet worden dat leerlingen in de groep of klas hebben gemaakt. Nodig de familie van de overledene hierbij uit. Wanneer ze niet aanwezig kunnen zijn, kun je de dienst voor hen (laten) vastleggen.
- ◇ Regel zo nodig vervoer heen en terug naar de uitvaartdienst.
- ◇ Zorg dat er na de uitvaart een opvangmogelijkheid is voor de leerlingen en ze niet met de ziel onder de arm rondlopen.

9. Nazorg

- ◇ Spreek de gebeurtenissen en de uitvaart nog eens door met de leerlingen en pak vervolgens de lessen weer op.
- ◇ Leerlingen zijn erbij gebaat als de normale orde weer wordt hersteld, zonder de overledene te vergeten.
- ◇ Als het nodig is dan kunnen er werkvormen worden gebruikt om emoties te uiten of gedachten op papier te krijgen.
- ◇ Houd de reacties van leerlingen in de gaten en let op signalen die wijzen op een stagnerende verwerking.
- ◇ Houd leerlingen die eerder een verlies hebben geleden extra in de gaten.
- ◇ Uitgestelde rouwreacties komen veel voor en zijn eerder normaal dan een uitzondering bij leerlingen.
- ◇ Heb speciale aandacht voor broers en zussen, neven en nichten en goede vrienden van de overleden leerling.
- ◇ Indien nodig kunnen leerlingen individuele rouwbegeleiding krijgen of, wanneer meer leerlingen moeite hebben met de verwerking kan groepsbegeleiding worden aangeboden. De mappen *Gedeeld verdriet* geven hiervoor een handleiding en concrete werkvormen.
- ◇ Sta af en toe nog eens stil bij de overleden leerling, noem zijn of haar naam nog eens.
- ◇ Besteed aandacht aan speciale dagen zoals de verjaardag en de sterfdag van de overleden leerling.
- ◇ Laat op die dag ook de ouders iets horen of breng ze een bezoekje.
- ◇ Houd in de gaten of er signalen komen over wat er op internet gebeurt zoals op Facebook, Instagram, andere sociale media of een website van/over de overleden leerling. Sommige leerlingen lukt het niet om het leven weer op te pakken omdat ze vaak op die site komen en bezig blijven met het verlies. Ook ouders hebben hier een rol in. Een gesprek met de ouders kan noodzakelijk zijn.

- ◇ Besluit of er een blijvende herinneringsplek komt voor de leerling, zo ja hoe die wordt vormgegeven en hoelang deze plek blijft.

10. Administratieve afronding

- ◇ Vergeet niet de leerling uit te schrijven.
- ◇ Zorg voor de zakelijke en financiële afwerking (restitutie van schoolgeld, boekengeld, ingelegd geld voor een schoolreis of stedentrip, enz.).
- ◇ Geef persoonlijke bezittingen zoals werkstukken, proefwerken, spullen uit het kluisje persoonlijk terug aan de ouders. Ook dingen die geen waarde lijken te hebben. Voor ouders is alles belangrijk wat hun kind betreft.

Draaiboek voor in het onderwijs bij een zelfdoding - 17

1. Het bericht komt binnen...

De melding komt binnen via de conciërge, het secretariaat of de directie. De persoon die het bericht ontvangt moet weten bij wie een dergelijk bericht thuishoort, bijvoorbeeld bij de rector, de conrector van de afdeling of de locatiedirecteur.

Ook als er het vermoeden is dat het bericht op een grap berust, moet het serieus genomen worden en is de eerste stap het verifiëren van het bericht. Als het bericht via derden binnenkomt, wordt het geverifieerd door de (con)rector, die daarna de ouders en via hen eventueel de huisarts benadert. Als het de ouders of familieleden zijn die het bericht doorgeven, betuigt de (con)rector zijn deelneming en luistert naar de eerst informatie over de gebeurtenis. Hij kan zeggen dat hij even tijd nodig heeft om een en ander te laten doordringen en op een rijtje te zeggen en belooft spoedig opnieuw contact op te nemen.

Onmiddellijk wordt een crisisteam samengesteld, waarin in ieder geval zitting hebben: een schoolleider, een leerlingbegeleider en de mentor van de betrokken klas. Per school kan de samenstelling verschillend zijn, afhankelijk van de taken en functies en bijzondere deskundigheden.

Op korte termijn maakt een van hen een afspraak met de ouders van de overleden leerling. Het is van belang te weten **of van de ouders de doodsoorzaak bekend gemaakt mag worden**. Voordat dit duidelijk is, worden er bij voorkeur geen uitspraken gedaan naar de leerlingen over de doodsoorzaak, maar wordt verteld dat de informatie hierover nog niet ontvangen is en ze zo spoedig mogelijk meer horen.

Contact met ouders

Met de ouders worden afspraken gemaakt over de te volgen gedragslijn. Als ouders de doodsoorzaak niet bekend willen maken, zal de school enerzijds begrip moeten opbrengen voor dit standpunt en anderzijds de ouders moeten informeren dat dit in de praktijk niet werkt. De geruchten gaan snel en wanneer de leerlingen niet adequaat geïnformeerd worden, maken ze hun eigen verhaal dat meestal geen recht doet aan de werkelijkheid. Social Media en telefonische berichten gaan sneller dan dat de school kan reageren. Bij voorkeur zoekt de school samen met de ouders een formulering waarin ze het standpunt van de ouders respecteren en haar eigen leerlingen en de manier waarop de school met haar leerlingen wil omgaan recht doet.

Ouders kunnen in deze voor hen zo verwarrende periode ook van gedachten veranderen over de te volgen gedragslijn. Ze hebben ook tijd nodig om er over na te kunnen denken. De school moet daar rekening mee houden, maar wel een tijdstip afspreken waarop de leerlingen ingelicht kunnen worden. Voor de leerlingen is het het beste wanneer er open gesproken kan worden over de gebeurtenis en er geen waas van geheimzinnigheid over ligt.

Het is goed samen met de ouders de tekst vast te leggen, waarin de leerlingen en docenten over de situatie worden geïnformeerd. Neem de tijd om die tekst zorgvuldig te formuleren en laat diverse mensen meelesen en feedback geven. Het is aan te raden de afspraken op papier vast te leggen. Dat voorkomt misverstanden in de communicatie.

2. Informeren

Inlichten en instrueren van het personeel

Het personeel wordt ingelicht door de schoolleider. Het crisisteam kijkt voor welke personeelsleden dit bericht extra zwaar zal zijn en die mogelijk persoonlijk ingelicht moeten worden. Voor hen moet extra aandacht zijn.

De schoolleider doet verslag van het gebeurde volgens de lezing die is afgesproken met de ouders. De mentoren krijgen deze informatie op papier zodat dit in de klassen gebruikt kan worden.

Bij deze plenaire informatie-overdracht zal ook de signatuur van de school een belangrijke rol spelen: een school met een christelijke identiteit heeft mogelijk andere uitgangspunten dan een openbare school. Pas op met bijbelteksten omdat die in deze situatie soms ongewild verkeerd kunnen uitvallen en er mogelijk toe leiden dat leerlingen er zich tegen afzetten.

Voor de personeelsleden wordt een moment later op de dag gepland, waarin ze met elkaar van gedachten kunnen wisselen over deze trieste gebeurtenis. Het is te overwegen om hierbij een deskundige uit te nodigen die informatie kan geven en anderzijds ook kan benoemen wat er in veel docenten op dit moment kan omgaan: niet begrijpen, mogelijke schuldgevoelens, vrees voor een sneeuwbaaleffect, boosheid, nazorg voor leerlingen.

De leerlingen inlichten

Het crisisteam probeert uit te zoeken voor welke leerlingen, afgezien van de eigen klas van de betreffende leerling, de mededeling extra zwaar zal zijn: neven en nichtjes, nichtjes, vriend(inn)en, buurkinderen, klasgenoten van broers of zussen. Soms zijn er ook leerlingen die bijvoorbeeld ruzie hadden of de overleden leerling gepest hebben. Voor deze leerlingen zal extra zorg zijn.

Belangrijk is ook te checken welke mentorleerlingen al ervaringen met zelfdoding in de thuissituatie hebben meegemaakt. Voor deze leerlingen is extra aandacht nodig.

Maak een lijst met een verdeling wie extra zorg zal geven aan de betreffende leerlingen.

De mentoren krijgen een korte instructie over hoe ze de leerlingen kunnen inlichten en welke reacties ze mogelijk kunnen verwachten.

In het volgende lesuur worden alle klassen en groepen geïnformeerd. Als er langer gewacht wordt, krijgt het geruchtencircuit meer kans. Voor zover mogelijk krijgt elke klas de informatie van zijn eigen mentor. Als dat niet mogelijk is, dan wordt een alternatief gezocht, mogelijk de leraar die op dat moment les moet geven aan de klas.

Inlichten van de klas van de overleden leerling

In de klas van de overleden leerling moet in ieder geval de mentor aanwezig zijn, eventueel ondersteund door bijvoorbeeld de leerlingbegeleider of iemand anders die daarvoor in aanmerking komt. Wanneer dit voor de mentor niet mogelijk is, om welke reden dan ook, wordt voor een geschikt alternatief gezorgd.

Het is belangrijk dat de mentor zeer duidelijk is over het gebeurde en er geen doekjes om windt, al moet hij zich aan de schriftelijke versie houden. Hij moet zich onthouden van morele oordelen over de daad en de mogelijke motieven.

Mogelijk te verwachten reacties

Bij het inlichten van de leerlingen zijn de volgende reacties te verwachten:

- Leerlingen zijn vaak erg nieuwsgierig naar de precieze toedracht. Zij zullen veel details willen weten, waar de mentor geen antwoord op kan of wil geven. Grote lijn vertellen is goed, details vertellen is niet nodig en kan zelfs schadelijk zijn.
- Er zullen leerlingen zijn die schuldgevoelens hebben. Misschien is er wel een leerling die van de plannen afwist en tot geheimhouding is gedwongen of de plannen niet serieus heeft genomen. Misschien zijn er niet bijgelegde ruzies met de overleden leerling of peestsituaties, die nu veel schuldgevoelens oproepen.
- Sommige leerlingen zijn heel primair in hun reacties: ze zijn boos, vinden het een rotstreek. Hun reacties zijn niet altijd even aardig. Deze leerlingen moeten de ruimte krijgen om ook deze agressieve emoties te uiten; van de andere kant moet die ruimte wel afgebakend/begrensd worden.
- Er zullen ook leerlingen zijn die minder explosief zijn in hun emoties en zich juist terugtrekken. Leerlingen die aangedaan zijn maar zich niet uiten, moeten ook betrokken worden, wellicht op een andere manier dan er over praten. Dit is een groep die ook zorg nodig heeft.
- Bij een dramatische gebeurtenis zie je dat sommige leerlingen er zich volledig in storten en dat andere leerlingen er zich voor afsluiten. Sommigen hanteren vermijdingsstrategieën en geven duidelijk hun grens aan: stop met praten, geef maar gewoon les. Het is van belang om rekening te houden met de verschillende behoeften die in een groep aanwezig zijn en tegelijk in de gaten te houden waar ze precies mee bezig zijn.
- Een leerling die een einde aan zijn leven maakt, krijgt veel aandacht. Er is veel verdriet en deze leerling beheerst dagenlang ieders denken en staat in het centrum van de belangstelling. Bij de leerlingen mag niet de indruk ontstaan dat deze leerling om deze aandacht benijdenswaardig is. Het is belangrijk dat de leerling niet ongewild een heldenstatus krijgt, ook om een sneeuwbaaleffect te voorkomen.
- Belangrijk is dat de nadruk komt op communiceren en probleemoplossend handelen. Hoe ga je om met de moeilijke dingen die je in je leven tegenkomt? Lessen over zelfdoding hebben geen nut en soms zelfs een negatief effect, blijkt uit onderzoek.

Zorg voor afwezigen

Als alle leerlingen geïnformeerd zijn, wordt er geïnventariseerd welke leerlingen/docenten afwezig zijn om hen alsnog te benaderen. In geen geval wordt het de leerlingen toegestaan om naar huis te gaan voordat iedereen geïnformeerd is. In een enkel geval wordt een leerling die absoluut weg wil of volkomen overstuurd is persoonlijk thuisgebracht of is er overleg met thuis: het mag niet gebeuren dat een leerling op school wegfietst en in een leeg huis aankomt.

Brief voor de leerlingen en hun ouders

De leerlingen krijgen een brief mee naar huis, waarin hun ouders geïnformeerd worden over de tragische gebeurtenis. Verder wordt er in deze brief een telefoonnummer van een leerlingbegeleider of mentor genoemd bij wie de leerlingen de komende weken terecht kunnen, bij voorkeur ook in het weekend of in een vakantie. Of deze brief voor alle leerlingen is of voor een bepaalde groep is afhankelijk van de grootte van de school en de onderlinge relaties. De brief kan ook op de website van de school geplaatst worden, zodat ouders er daar kennis van kunnen nemen. Het is te overwegen om

voor de ouders een informatie-avond te organiseren, waarop uiteen gezet wordt hoe de school tot dan toe gereageerd heeft en hoe de school het afscheid wil organiseren. Vervolgens horen de ouders welke mogelijke reacties zij van hun kinderen thuis kunnen verwachten en hoe ze daarmee om kunnen gaan. Tenslotte wordt aangegeven waar ouders met hun vragen terecht kunnen.

3. Verwerking

Opvang op school

De manier waarop de leerlingen reageren op de gebeurtenis verschilt nogal. Sommige leerlingen zullen de overleden leerling niet of nauwelijks kennen. Ook in het laatste geval moeten we niet onderschatten welke invloed een dergelijke gebeurtenis op een leerling kan hebben. Het zet de wereld op zijn kop. Zingevingprocessen spelen nadrukkelijk een rol. Het komt zelden voor dat jongeren die er nooit over gedacht hebben een einde aan hun leven te maken, hierdoor wel plannen gaan maken. Maar jongeren die er al eerder over gedacht of gefantaseerd hebben en die vaak met depressieve gedachten rondlopen, kunnen door de gebeurtenis worden gestimuleerd om hun ideeën over zelfdoding concreter te maken. Dat betekent dat er toch in elke groep aandacht moet zijn voor de reacties van leerlingen.

Sommige leerlingen zijn (nog) helemaal niet toe aan een georganiseerd gesprek of discussie en willen liever nog even 'informeel' uithuilen en door vrienden of vriendinnen getroost worden. Steun van medeleerlingen is erg belangrijk. Het is goed als er een ruimte is waar de jongeren terecht kunnen en waar voortdurend een begeleider aanwezig is. Er zijn ook leerlingen die liever overgaan tot de orde van de dag en gewoon les willen hebben.

Datzelfde geldt voor leraren: sommigen willen het liefst aan het werk, anderen kunnen zich niet voorstellen dat ze zich nog op hun vak kunnen concentreren. Voor allebei moet ruimte zijn.

Verwerkingsvormen

Na de eerste paniek en opvang is het goed om leerlingen verwerkingsvormen aan te bieden, waarbij ze concreet iets kunnen doen. De school kan het draaiboek aanvullen met een reeks werkvormen waar mentoren desgewenst uit kunnen putten.

Voor de hand liggende vormen zijn het schrijven van een brief aan de overleden medeleerling, het maken van een gedicht of tekening, het luisteren naar muziek. De map *Gedeeld Verdriet; opzetten en begeleiden van rouwgroepen voor jongeren* Van Riet Fiddelaers-Jaspers kan hierbij een handig hulpmiddel zijn. De map bevat een vijftigtal werkvormen die deels ook gebruikt kunnen worden in de klassensituatie.

Leerlingen kunnen een brief of kaart schrijven aan de ouders, broers of zussen van de overleden leerling. De mentor maakt de klas duidelijk dat meeleven in woorden en brieven eigenlijk altijd troostend is en kan voorkomen dat de rouwende familie in een isolement terecht komt.

Als in de klas sterke emoties naar boven komen of de spanning oploopt, is het goed om in beweging te komen. Dat kan door in de buitenlucht te gaan en te gaan wandelen of iets lichamelijks te doen zoals sporten.

Als bekend is dat de familie dit graag wil, kan bezoek aan het ouderlijk huis worden gestimuleerd.

4. Afscheid en rouwdienst

In het algemeen is het aan te bevelen dat leerlingen afscheid nemen van de overledene. Vaak moet hun angst daarbij overwonnen worden. Het voorbereiden van dit bezoek en goede informatie geven over wat hen te wachten staat is belangrijk. In een enkel geval is het af te raden om afscheid te nemen als de overleden leerling niet meer toonbaar is. Een alternatief is een afscheid van de gesloten kist met foto. Overleg hierover met de ouders, de uitvaartbegeleider of de huisarts kan hierbij steunend zijn. Een apart bezoekmoment voor de medeleerlingen is fijn, maar moet (in verband met mogelijke extra kosten) wel in overleg met de ouders gaan.

Het is van belang dat de leerlingen de kans krijgen om in hun eigen tempo afscheid te nemen. Dat kan betekenen dat ze na de eerste confrontatie misschien nog een tweede of derde keer willen gaan kijken of niet verder komen dan de deuropening. Ook als leerlingen niet verder komen dan de ontvangstruimte om thee te drinken, is het goed als ze erbij geweest zijn. Belangrijk is dat er voldoende begeleiding aanwezig is om hen bij te staan en mogelijke vragen te beantwoorden.

Vorbereidingen op begrafenis/crematie/herdenkingsdienst

Voor leerlingen is het vaak belangrijk dat zij een concrete bijdrage kunnen leveren aan de rouwdienst. Het is afhankelijk van de ouders of ze daartoe in staat worden gesteld. Te denken valt aan het voorlezen van (eigen) teksten of gedichten, het dragen van bloemen, het verzorgen van de muziek, bloemen dragen, kaarsen aansteken of een herinnering vertellen.

Als leerlingen iets actiefs willen doen tijdens de dienst is het goed met hen te oefenen. Op het moment dat de emotie tijdens de dienst een rol gaat spelen moeten ze terug kunnen vallen op een goede voorbereiding. Voor de leerlingen zelf is het belangrijk dat ze achteraf het gevoel hebben dat ze het goed gedaan hebben. Vaak blijkt trouwens dat ze veel meer kunnen dan ze zelf verwachten. Voor en na hun bijdrage lopen de emoties op, op het moment zelf zijn ze vaak erg sterk. Wel is het goed om af te spreken wat te doen als het niet meer gaat en wie stand-by is om het over te nemen.

Als de ouders besluiten tot een besloten uitvaartdienst, kan de school een herdenkingsdienst op school overwegen. Voor leerlingen is het belangrijk om goed afscheid te kunnen nemen. Veel scholen kiezen ervoor om naast de uitvaartdienst, ook al kunnen leerlingen hier naar toe, toch een eigen herdenkingsdienst te houden. Tijdens een dienst op school kunnen de dingen die de leerlingen gemaakt hebben zoals gedichten, muziek, presentaties enz. beter tot zijn recht komen omdat er meer ruimte is. Meestal wordt de familie hierbij uitgenodigd of is er een afvaardiging aanwezig. Een aanrader kan zijn om een opname te maken van de dienst en deze achteraf als een kostbare herinnering te schenken aan de familie.

Na de rouwdienst

Een rouwdienst is voor leerlingen een aangrijpende gebeurtenis: er zijn veel emoties, er gebeuren misschien onverwachte zaken. Geef leerlingen daarom achteraf de kans om na te praten over de dingen die ze samen hebben meegemaakt.

Als het om een grote groep gaat, zou bekeken kunnen worden of er een ruimte op school is waar men na de dienst terecht kan. Als het om een kleinere groep gaat, kan men ook samen een kop koffie gaan drinken in een gelegenheid in de buurt. Regel dit vooraf om te voorkomen dat je er op de dag zelf achter komt dat de gelegenheid (nog) niet open is. Ook leraren en onderwijsondersteunend personeel hebben ruimte nodig om iets met hun emoties te doen. Soms wordt verwacht dat leraren het uur erna weer lesgeven, maar dat is meestal teveel gevraagd. Even tot zichzelf komen, een kop koffie drinken, even napraten is minimaal noodzakelijk.

Nazorg

Na de dienst gaat het leven weer langzaamaan zijn gang. Dat is voor direct betrokken rouwenden vaak een pijnlijke aangelegenheid. Het lijkt of het leven gewoon doorgaat, alsof de overledene er nooit geweest is.

Een van de zaken die dan helpen, is het regelmatig uitspreken van de naam, en het refereren aan de gebeurtenis. Dat hoeft niet altijd met veel emotie gepaard te gaan. Tegelijk moet je oppassen dat de overledene niet alleen maar met zijn laatste daad geïdentificeerd wordt, maar dat er ook ruimte is voor andere herinneringen.

De afscheidsdienst betekent niet dat er een punt gezet is achter de gebeurtenis. Regelmatig kan de ervaring terugkomen of hebben leerlingen opnieuw vragen. Soms geeft de lesstof daar aanleiding toe, zoals een gedicht bij Nederlands. Van belang is om opnieuw te benadrukken:

- Problemen horen bij het leven en vragen om er over te praten en samen naar oplossingen te zoeken.
- Niemand mag verantwoordelijk gesteld worden voor de zelfdoding van deze leerling.
- Meestal spelen vele factoren mee die hebben geleid tot de zelfdoding. Het ligt nooit aan één bepaalde gebeurtenis zoals een slecht rapport of een verbroken relatie.
- Als je last hebt van schuldgevoelens: praat er over.

Mentoren moeten in deze periode extra goed letten op risicoleerlingen.

Draaiboek voor in het onderwijs bij zelfdoding van personeels- of gezinslid - 18

Tot nu toe waren de draaiboeken beperkt tot de situatie dat een leerling van de school een zelfdodingpoging deed. Maar welk draaiboek volgt de school als een personeelslid, een leraar of medewerker, een einde aan zijn leven maakt? En hoe kan de school een leerling opvangen van wie een gezinslid zichzelf doodde?

Een personeelslid pleegt zelfdoding

Als het gaat om de zelfdoding van een personeelslid geldt in principe hetzelfde draaiboek als bij de zelfdoding van een leerling. Het verschil met de zelfdoding van een leerling is, vooral wanneer het een leraar, conciërge, kantinebeheerder, iemand van de administratie of een technisch onderwijsassistent (toa) betreft, dat alles veel grootschaliger en nog intenser wordt.

Een leraar heeft contact met acht tot veertien klassen en heeft dat in eerdere jaren ook gehad. Vrijwel iedereen kent hem. Ook zijn in veel scholen de conciërge, de toa en de kantinebeheerder door iedereen gekende, vertrouwde figuren. Bij hun dood is de gehele school betrokken, het afscheid zal dan ook massaal zijn en de herinnering algemeen. De lijst van in te lichten personen wordt groter: bijvoorbeeld stagiaires, stagebegeleiders, collega's van andere scholen waarmee contacten zijn, schoolbegeleiders enzovoort. Ook de opvang van de leerlingen is grootschaliger. Vrijwel alle leraren zullen voor die taak ingeschakeld worden en moeten er dus ook op voorbereid worden.

Tegelijkertijd moet er rekening mee worden gehouden dat de leraren of de medewerkers het verlies van een collega moeten verwerken. Het verlies van iemand uit de eigen kring wordt in het algemeen intens beleefd, vergelijkbaar met de klas van een overleden leerling. Er is voor meer collega's meer tijd nodig om er onderling over te praten en om elkaar op te vangen, eventueel met hulp van een professionele hulpverlener.

Van belang is ook het voorbereiden en begeleiden van degene die de lessen van de leraar gaat overnemen. Zeker bij een geliefde leraar is dat nog niet zo eenvoudig. Leerlingen kunnen het gevoel hebben dat de opvolger geen recht heeft op die plek. Onbedoeld kunnen ze hun negatieve gevoelens projecteren op deze persoon. De schoolleiding of de mentor kan hierbij een begeleidende rol spelen.

Een personeelslid heeft een poging tot zelfdoding gedaan

Na een poging zonder dodelijke afloop is terugkeer voor een leraar bijzonder moeilijk. Soms is terugkeer onmogelijk als het feit in brede kring ook bij de leerlingen bekend is geworden. In dat geval zouden alle leerlingen op de terugkeer moeten worden voorbereid, is het te verwachten dat er ouders zullen zijn die bezwaren maken, en zijn velen in de school bang voor een herhaling. Het legt een grote druk op alle mensen in de school en maakt het leven van het betrokken personeelslid vaak ondraaglijk. Wanneer een leraar echter het leven weer oppakt, kan hij ook een goed voorbeeld voor de leerlingen zijn.

Een leerling verliest een gezinslid door zelfdoding

Wanneer een ouder, broer of zus van een leerling een poging tot zelfdoding heeft ondernomen, al dan niet met een dodelijke afloop, hangt de opvang in de school af van de vraag in hoeverre dat feit bekend is geworden. Ook als de poging niet of alleen in heel kleine kring bekend is geworden, bestaat de kans dat deze leerling voor de studie even uitgeschakeld zal zijn. Hij zal tijd nodig hebben om het feit te verwerken. Het is belangrijk dat een vertrouwd iemand zich om hem bekommert. Het is te hopen dat de mentor of de leraar tot wie deze leerling zich wendt, tijd kan vrijmaken om meelevend naar deze leerling te luisteren.

Als de poging bekend is geworden onder klasgenoten zal de leerling het bovendien moeilijk hebben om op school te verschijnen. Hij zal denken dat hij erop aangekeken wordt en veel moeten uitleggen, terwijl hij het zelf niet of maar half begrijpt. Hij/zij is, waarschijnlijk onterecht, zelfs bang voor pesterijen. Deze leerling moet daarom met zorg opgevangen worden door de mentor of leerlingbegeleider, niet alleen om hem te helpen bij het verwerken van de gebeurtenis, maar ook om goede afspraken te maken over zijn terugkeer. Ook de klas zal daarop voorbereid moeten worden.

De gebeurtenis zal nog lang, waarschijnlijk zelfs altijd, een belangrijke rol spelen in het leven van de leerling. Er zijn leerlingen die in een nieuwe klas of op een nieuwe school verzwijgen of ontkennen wat er gebeurd is. Ze zijn bang voor de reacties, ze zijn vaak ook bang voor medelijden of om anders behandeld te worden. Toch, bij iedere ontkenning, voelen ze zichzelf rot omdat ze de overleden persoon in feite verloochenen.

Einde bonusmateriaal e-learning

‘ Rouw in het basisonderwijs ‘